THE FORMATION OF CHILDREN'S GENDER STEREOTYPES IN TERMS OF TODAY'S UKRAINIAN SOCIETY

Iryna Zhyvyliak¹, Ihor Yatsyshyn²

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

¹Student, Department of Sociology and Social Work

²Assistant, Department of Sociology and Social Work

Background: Gender theme is not new for today. For decades humanity has been able to achieve equality between women and men. However, there are numerous established and false perceptions of people in different areas of our life about particular sex or so-called gender stereotypes which point how each gender should behave. They are laid down from the early years of childhood, because of which the child feels limited in certain actions inferiority.

Purpose: To identify the main features of gender stereotyping in children in today's Ukrainian society.

Methods: In the article we used methods of analysis, synthesis and comparison of ideas, views and opinions of foreign and domestic researchers in the field of sociology and other social sciences.

Results: An analysis of the scientists works has confirmed our assumptions about the external agents influence of children's socialization on the formation of gender stereotypes which restricting their freedom.

Conclusion: Thus, gender stereotypes are learned and constructed through a system of socialization, division of labor and cultural norms. The early stage of gender stereotyping is a childhood. Children, under the influence of their families, and later of the surrounding society, begin to identify themselves with a certain gender and try to meet the generally accepted gender norms. Gender identification is manifested in clothing, games, behavior, etc. Gender stereotypes create a certain framework for people of different genders. This framework limits the will of their actions. They have a worse influence on children by creating pressure that inhibits them.

Keywords: stereotypes, gender stereotypes, gender identification, gender, socialization, gender roles, agents of socialization.

Гендерні проблеми ґрунтуються в першу чергу на встановлених суспільством стереотипах. Т. Парсонс писав, що виховання із застарілими поглядами на гендер, яке нагромаджувалося в суспільстві протягом десятиліть, впливають на соціальний розвиток чоловіків і жінок, внаслідок чого виникають проблеми в спілкуванні, вирішенні конфліктів і суперечностей (Parsons, 2002, p. 75).

Гендерна ідентичність виникає на основі гендерних стереотипів, які зустрічаються у будь-якому суспільстві і формуються в його культурі. Їх значення та інтерпретація залежать від багатьох соціальних факторів, таких як клас, вік, раса, етнос.

Намагання засвоїти певну гендерну роль та відповідати усталеним в суспільстві гендерним стереотипам реалізується завдяки таким механізмам соціального впливу, як нормативний та інформаційний тиск (Bern, 2001, p. 32).

Нормативний тиск виражається у тому, що суспільство не сприймає тих людей, які не дотримуються відповідних норм для кожної із статей. Таким чином, виконання гендерної ролі під впливом нормативного тиску є вимушеним пристосуванням до наявних суспільних стереотипів, щоб уникнути нехтування з боку суспільства. Інформаційний тиск реалізується завдяки прагненню індивіда відповідати певним нормам та стандартам, серед яких значну роль відіграють гендерні стереотипи. Тобто людина намагається поводити себе так само як і члени її референтної групи, і тільки тоді вона вважає свою поведінку правильною (Bern, 2001, p. 32-33).

Гендерна ідентичність формується поступово в процесі соціалізації. Вирішальним етапом її формування є підлітковий вік (Galustyan, Novitskaya, 2004). Виходячи із своєї первинної групи – сім'ї – дитина починає накопичувати у собі набуті норми із оточуючого суспільства.

Її вчать як поводитись у ньому відповідно до її статі, так щоб інші могли сказати, хто вона: хлопчик чи дівчинка.

Дослідник Лоуренс Колберг застосував до процесу набуття усталеної гендерної ідентичності модель послідовного когнітивного розвитку (Kimmel, 2003, р. 112). Згідно з цією теорією, усвідомлення гендерних ідентичностей у дітей раннього віку залежить від конкретних фізичних підказок на кшталт одягу, зачіски та розмірів тіла, що розподіляють світ за двома гендерами. Лише в 5-6 років більшість дітей опановують когнітивний механізм для розпізнавання гендеру як атрибуту особи. І, на думку науковця, вже після 6 років дитина бачить світ через призму гендеру, цілком усвідомлюючи незворотність статевої належності (Kohn, 1988, р. 194). Дослідник стверджує, що інформація про поведінку, яка стосується гендеру відображається у вигляді гендерних схем нашої свідомості, які ми потім використовуємо у певних ситуаціях. Таким чином діти ще у молодшій школі починають виявляти своє знання у гендерній ідентифікації та розрізняють, де чоловіче, а де жіноче. Вони чітко знають, який одяг повинна одягати та чи інша стать, якими іграшками гратись та як себе поводити.

Крім того, останнім часом на тлі суспільних гендерних зрушень спостерігається «асиметричність переходу до гендерного стилю, притаманного іншому гендерові» (Kimmel, 2003, р. 192). Для прикладу, якщо хлопчикам далеко не завжди виходить пограти у, так звані, «дівчачі ігри», то дівчаткам ж навпаки, багато хлопчачих занять є доступними.

Також слід зауважити, що діти протягом соціалізації є залученими до різних «ігрових світів». «Хлопчики граються, аби домогтися домінування; дівчатка граються задля можливості добре провести час» (Kimmel, 2003, р. 191). Вивчаючи «ігрові світи» хлопчиків і дівчаток, українська соціологиня Т. Марценюк пише: «дівчачі групи для ігор є меншими, хлопчачі групи - більші («найкращі друзі» проти «знайомих»); хлопці частіше граються на публіці, дівчата - в більш приватних місцях; хлопці підтримують ієрархічні відносини під час гри, дівчатка організовують радше партнерські утворення» (Martseniuk, 2004).

Ще одна така відома відмінність між статтями як рівень емпатії також починає формуватись у ранні роки. Як правило, така емоційна чутливість притаманна більше жінкам. Причиною цього є знову ж таки соціалізація, яка у чоловіків розвинула здібність пригнічувати цю якість. У жінок, навпаки, іграшки, зокрема ляльки, активно розвивають емпатичну експресію. Крім того, чоловіки часто перебувають у ситуаціях, що вимагають від них проявів сили, незалежності, прагнення до суперництва – якостей, які не корелюють з емпатичною чутливістю.

Гендерні стереотипи століттями плекались й охоронялись людьми по всьому світу. Вони передавались із покоління в покоління своїм дітям ще із раннього віку.

Засвоюючи в родині, дитячому садку та шкільному віці загальні моральні норми, підлітки опановують правила та норми статевої поведінки і культури міжстатевих стосунків. Але тут слід підкреслити, що нав'язані в дитячі роки статеворольові упередження визначають особистісні погляди і позиції підлітка у подальшому житті.

Розподіл, ієрархізованість статевих ролей дитина вперше пізнає у своїй первинній групі – сім'ї, ідентифікуючись зі статевоповідним дорослим. Стаючи дорослою, вона їх відтворює, використовуючи гендерні взірці сім'ї, дотримуючись сформованих уявлень про гендер. Функціонування гендерного конструкту може здійснюватись як на партнерських, так і на традиційних статеворольових стосунках. Окрім того, загальновідомо, що стиль виховання хлопчиків і дівчаток в українських сім'ях суттєво відрізняється. Стосовно синів він часто більш демократичний, орієнтований на самостійність, самовизначення дитини в діяльності; стосовно дочок – опікуючий та передбачає, що батьки будуть частіше допомагати їм, більше контролювати та захищати від помилкових кроків. Унаслідок цього у дівчаток закріплюються риси залежної, підпорядкованої поведінки, орієнтація на сторонню підтримку. Такий стан речей можна пояснити наявністю традиційних гендерних стереотипів у значної кількості батьків.

Гендерні стереотипи нав'язуються українським дітям не лише членами їх сім'ї, а вихователями й вчителями у виховних та навчальних закладах. Оскільки садочок – це досить закрита інфраструктура задля безпеки дітей, аналізувати вплив вихователів на гендерні бачення малюків складно. Проте це можна спостерігати і на звичайних дитячих святах, які там

нерідко проводять. Найбільше стереотипів спостерігається при святкуванні Міжнародного жіночого дня, який у навчальних закладах давно трансформувався в оспівування жіночої краси, вправності жінки у побутових домашніх обов'язках. Контекст сценаріїв цього свята є дискримінаційним: вірші, таночки, привітання – у всьому наскрізно простежується ідея, що жінки – слабкі, слухняні, пасивні. Справжній сенс свята зовсім загубився.

Інше свято, що транслює чимало стереотипів, – День захисника України. Зазвичай до нього ще прив'язують козацькі розваги з луками, танцями, вимірюють силу й міць тощо. У дитсадках цього дня в центрі уваги перебувають хлопчики, тоді як дівчатка «пораються на кухні», «стають обслугою». В той час, наприклад, вже у школах, коли святкують День захисника України, навчилися не забувати про жінок, які так само захищають країну. У дитсадках натомість досі простежується чіткий традиційний розподіл гендерних ролей.

Отже, в сучасних умовах життя нашої держави постає потреба у формуванні здатності до постійного переосмислення значення стереотипів в нашому житті, діяльності та поведженні щодо чоловіків і жінок, оскільки такі застарілі моделі поведінки не тільки створюють додатковий тиск на дитину, а й стримують її у діях та самовираженні.

References

- Galustyan, Y., Novitskaya, V. (2004). Some aspects of gender identification and socialization of personality. Scientific journal. Ukrainian Society, 1 (3), 7-13.
- Berne, S. (2001). Gender Psychology. (Secrets of Psychology). St. Petersburg: Prime-Euroznak
- Govorun, T. (2004). Gender Psychology. Kiev: Academia.
- Keys, O. (2000). Definitions of feminism. Independent Cultural Journal, 17, 14-21. Retrieved from URL: <https://genderindetail.org.ua/library/suspilstvo/nezalezhnyi-kulturologichnyi-chasopis-i-vipusk-17-genderni-studii-1341006.html>
- Nowicki, V. (2010). Gender socialization: sociological concepts and practices. Thesis for the Candidate of Sociology degree, Kyiv, May 28. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2010/10nvpskp.zip&IMAGE_FILE1DLOAD
- Kimmel, M. (2003). Gender society. Kiev: Sphera.
- Kohn, I. (1988). Child and society (historical and ethnographic perspective). Moscow: Nauka.
- Parsons, T. (2002). On the structure of social action. Moscow: Akademicheskyyi project.
- Martseniuk, T. (2004). Gender socialization as a process that provides masculine and feminine traits of gender identity. Scientific Records NaUKMA: Sociological Sciences, 32, 33-42.

Список використаної літератури

- Галустян, Ю., Новицька, В. (2004). Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості. *Науковий журнал. Український соціум*, 1(3), 7-13.
- Берн, Ш. (2001). *Гендерная психология. (Секреты психологии)*. Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак.
- Говорун, Т. (2004). *Гендерна психологія*. Київ: Академія.
- Кісь, О. (2000). Дефініції фемінізму. *Незалежний культурологічний часопис*. Ї, 17, 14-21. Отримано з URL: <https://genderindetail.org.ua/library/suspilstvo/nezalezhnyi-kulturologichnyi-chasopis-i-vipusk-17-genderni-studii-1341006.html>
- Новицька, В. (2010). Гендерна соціалізація: соціологічні концепції та практики. *Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук, Київ, 28 травня*. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2010/10nvpskp.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1
- Кіммель, М. (2003). *Гендероване суспільство*. Київ: Сфера.
- Кон, И. (1988). *Ребенок и общество (историко-этнографическая перспектива)*. Москва: Наука.
- Парсонс, Т. (2002). *О структуре социального действия*. Москва: Академический проект.

Марценюк, Т. (2004). Гендерна соціалізація як процес формування маскулінних та фемінних ознак гендерної ідентичності. *Наукові записки НаУКМА: Соціологічні науки*, 32, 33-42.

Contact information

Zhyvylyak Iryna

izhyvylyak@gmail.com

Yatsyshyn Ihor

jazyschyn@ukr.net